

Sygn. akt: XU 143/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 kwietnia 2018 r.

Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Śródmieścia X Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu
w składzie:

Przewodniczący: SSR Agnieszka Chlipała - Koziol

Protokolant: Katarzyna Kunik

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 23 kwietnia 2018 r. we W.

sprawy z odwołania **M. M.**

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W.

z dnia 20.12.2016 r. znak: (...)

o zasiłek chorobowy i macierzyński

I. zmienia zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. z dnia 20 grudnia 2016 r. o tyle tylko, że uchyła nałożony na wnioskodawczynię M. M. obowiązek zapłaty odsetek ustawowych w kwocie 4.577,81 zł;

II. w pozostałym zakresie odwołanie oddala;

III. znosi wzajemnie koszty zastępstwa procesowego między stronami;

IV. orzeka, iż nieuiszczone koszty sądowe ponosi Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Ubezpieczona M. M. wniosła odwołanie od decyzji organu rentowego - Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. z dnia 20.12.2016 r., znak (...) - (...), w której organ odmówił jej prawa do zasiłku chorobowego za okres od 16.07.2013 do 20.11.2013 i zasiłku macierzyńskiego od 21.11.2013 do 19.11.2014 r. od podstawy wymiaru w kwocie 3.883,05 zł, a przyznał prawo do w/w świadczeń od podstawy 1.579,11 zł, a ponadto w związku z pobraniem nienależnego zasiłku chorobowego i macierzyńskiego za w/w okres zobowiązał ją do zwrotu nienależnego świadczenia na fundusz chorobowy w łącznej kwocie 15.974,40 zł wraz z odsetkami w kwocie 4.577,81 zł, łącznie 20.552, 21 zł. Ubezpieczona zaskarżyła decyzję w zakresie nałożenia na nią obowiązku zwrotu świadczeń.

Uzasadniając odwołanie ubezpieczona zarzuciła, że organ rentowy w sposób nieuzasadniony przyjął, że istnieje możliwość zwrotu świadczeń w okresie dawniejszym niż 3 lata przed wydaniem decyzji, co jest sprzeczne z art. 84 ust 1 i 3 ustawy z dnia 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (dalej: ustawa systemowa). Zarzuciła, że organ nieprawidłowo zastosował art. 84 ust 1 oraz ust 2 pkt 1 ustawy systemowej w sytuacji, gdy wypłata świadczeń nie nastąpiła z winy skarżącej, a ze względu na nieuzasadnione zawarcie ze skarżącą umowy przez jej ówczesnego pracodawcę w wymiarze przekraczającym zapotrzebowanie pracodawcy. Ponadto zarzuciła naruszenie art. 84 ust. 1 ustawy systemowej w zw. z art. 359 par 2 k.c. i art. 481 par. 1 k.c. przez naliczenie odsetek od daty wypłaty świadczeń zamiast od daty doręczenia decyzji ZUS.

Odpowiadając na odwołanie organ rentowy Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. wniósł o jego oddalenie z uwagi na brak podstaw prawnych do jego uwzględnienia.

Uzasadniając swoje stanowisko organ rentowy zarzucił, że decyzja znajduje oparcie w treści wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 1.09.2016 r. (III AUa 295/16), w której sąd zmienił decyzję z 25.02.2014 r. nr (...) 1/U- (...) w ten sposób, że stwierdził, iż ubezpieczona podlegała w okresie od 6.05.2013 r. do 31.12.2013 r. obowiązkowym ubezpieczeniom rentowym, emerytalnym, chorobowym i wypadkowym jako pracownik u płatnika składek B. W. z wynagrodzeniem 1.830,00 zł i przyznał wnioskodawczyni decyzją z dnia 9.12.2016 r. prawo do zasiłku chorobowego i macierzyńskiego za sporne okresy od podstawy wymiaru 1.579,11 zł.

Organ rentowy zarzucił, że odsetki zostały naliczone zgodnie z art. 84 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych zgodnie z którym, osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11.

Postanowieniem z dnia 26.05.2017 r. Sąd Rejonowy na podstawie art. 477 (11) par 2 k.p.c. zawiadomił płatnika B. W. o możliwości wstąpienia do niniejszej sprawy w charakterze zainteresowanej. B. W. z możliwości tej nie skorzystała.

Sąd Rejonowy zważył co następuje.

Ubezpieczona M. M. jako pracownik i B. W. prowadząca działalność gospodarczą pod nazwą (...)7 B. W. jako pracodawca zawarły umowę o pracę na okres próbny od 6.05.2013 do 21.07.2013 r., a następnie na czas od 1.08.2013 r. do 31.12.2013 r. M. M. miała wykonywać pracę na 1/2 etatu na stanowisku specjalisty ds. rozliczeń i kontroli finansowej, z wynagrodzeniem 4500,00 zł.

Jednocześnie od 20.02.2012 r. wnioskodawczyni była zatrudniona w pełnym wymiarze czasu pracy przez innego płatnika składek, zaś od 15.05.2011 r. prowadziła własną działalność gospodarczą.

Ubezpieczona wniosła o przyznanie jej zasiłku chorobowego za okres od 16.07.2013 do 20.11.2013 i zasiłku macierzyńskiego od 21.11.2013 do 19.11.2014 r. z tytułu zatrudnienia w (...)7 B. W. z siedzibą w B. od dnia 6.05.2013 r. Od 13.06.2013 r. wnioskodawczyni stała się niezdolna do pracy w związku z chorobą związaną z ciążą.

Organ rentowy zrealizował wypłatę zasiłku chorobowego od 16.07.2013 do 20.11.2013 i zasiłku macierzyńskiego od 21.11.2013 do 19.11.2014 r. od podstawy wymiaru 3.883,05 zł (4500 zł po odliczeniu 13,71% składek na ubezpieczenie społeczne).

W wyniku wszczętego postępowania kontrolnego została przez organ rentowy wydana decyzja z dnia 25.02.2014 r. (...) 1/U- (...), zgodnie z którą ubezpieczona nie została objęta od 6.05.2013 r. do 31.12.2013 r. obowiązkowymi ubezpieczeniami rentowym, emerytalnym, chorobowym i wypadkowym jako pracownik u płatnika składek B. W..

W wyniku odwołania ubezpieczonej wyrokiem z dnia 27.11.2015 r. (IX U 620/14) Sąd Okręgowy we Wrocławiu oddalił odwołanie uznając zawartą przez strony umowę za pozorną.

W wyniku apelacji ubezpieczonej wyrokiem z dnia 1.09.2016 r. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu (sygn. akt III AUa 295/16) zmienił decyzję z 25.02.2014 r. nr (...) 1/U- (...) w ten sposób, że stwierdził, iż ubezpieczona podlegała w okresie od 6.05.2013 r. do 31.12.2013 r. obowiązkowym ubezpieczeniom rentowym, emerytalnym, chorobowym i wypadkowym jako pracownik u płatnika składek B. W. z wynagrodzeniem 1.830,00 zł. Sąd ten uznał, że umowa o pracę nie była pozorną, jednakże strony świadomie zawyżyły wynagrodzenie wnioskodawczyni za pracę.

W konsekwencji organ rentowy decyzją z dnia 9.12.2016 r. znak (...) – (...) przyznał wnioskodawczyni prawo do zasiłku chorobowego i macierzyńskiego za sporne okresy z tytułu zatrudnienia u B. W..

Decyzją z dnia 20.12.2016 r., znak (...) - (...), organ odmówił ubezpieczonej prawa do zasiłku chorobowego za okres od 16.07.2013 do 20.11.2013 i zasiłku macierzyńskiego od 21.11.2013 do 19.11.2014 r. od podstawy wymiaru w kwocie 3.883,05 zł, a przyznał jej prawo do w/w świadczeń od podstawy 1.579,11 zł, a ponadto w związku z pobraniem nienależnego zasiłku chorobowego i macierzyńskiego za w/w okres zobowiązał ją do zwrotu nienależnego świadczenia na fundusz chorobowy w łącznej kwocie 15.974,40 zł wraz z odsetkami w kwocie 4.577,81 zł, łącznie 20.552, 21 zł.

Dowód: okoliczności bezsporne, a nadto:

dokumenty zgromadzone w aktach rentowych, w tym decyzje organu rentowego z dnia 25.02.2014 r. (...) 1/U- (...), z dnia 9.12.2016 r. znak (...) – (...) oraz z dnia 20.12.2016 r., znak (...) - (...) (załącznik),

wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 27.11.2015 r. z uzasadnieniem, sygn. akt IX U 620/14 (k. 47-58)

wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 1.09.2016 r. z uzasadnieniem, sygn. akt III AUa 295/16 (k. 59-66)

częściowo przesłuchanie wnioskodawczynie k. 84

Sąd Rejonowy zważył co następuje.

Odwołanie podlegało uwzględnieniu jedynie w części.

Zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 376 ze zm.), zw. dalej ustawą zasiłkową, świadczenia pieniężne na warunkach i w wysokości określonych ustawą przysługują osobom objętym ubezpieczeniem społecznym w razie choroby i macierzyństwa określonym w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 121, z późn. zm.), zwanym ubezpieczonymi.

Bezsporne w sprawie było, że w konsekwencji wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 1.09.2016 r., sygn. akt III AUa 295/16, organ rentowy decyzją z dnia 20.12.2016 r. odmówił ubezpieczonej M. M. prawa do zasiłku chorobowego za okres od 16.07.2013 do 20.11.2013 i zasiłku macierzyńskiego od 21.11.2013 do 19.11.2014 r. od podstawy wymiaru w kwocie 3.883,05 zł, jednocześnie jednak przyznał jej prawo do w/w świadczeń od podstawy 1.579,11 zł. Wnioskodawczynie decyzji tej w zakresie ustalenia podstawy wymiaru zasiłków nie zaskarżyła.

Bezspornie również we wcześniejszym okresie organ rentowy zrealizował wypłatę na rzecz wnioskodawczynie wypłatę zasiłku chorobowego od 16.07.2013 do 20.11.2013 i zasiłku macierzyńskiego od 21.11.2013 do 19.11.2014 r. od podstawy wymiaru 3.883,05 zł (4500 zł po odliczeniu 13,71% składek na ubezpieczenie społeczne). Nie ulega zatem wątpliwości, że wypłacone na rzecz wnioskodawczynie kwoty były wyższe niż kwoty, które były jej należne w świetle wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 1.09.2016 r. oraz decyzji z dnia 20.12.2016 r. w jej niezaskarżonej części.

Zgodnie z art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11 (zgodnie z którym jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający te świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, kwoty nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych podlegają zwrotowi bez odsetek). Za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się:

1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania;

2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia (art. 84 ust. 2 ustawy systemowej).

Zważywszy, że wnioskodawczyni pobierała zasiłek chorobowy, a następnie macierzyński od podstawy wymiaru 3.883,05 zł (4500,00 zł po odliczeniu 13,71% składek na ubezpieczenie społeczne) w sytuacji gdy świadczenia te przysługiwały jej od podstawy wymiaru 1.579,11 zł (1.830,00 zł po odliczeniu 13,71% składek na ubezpieczenie społeczne), świadczenie to uznać należy za nienależnie pobrane, i jako takie podlegające obowiązkowi zwrotu. Tym samym zaskarżona decyzja organu rentowego z dnia 20.12.2016 r. odpowiadała prawu również w części dotyczącej nałożenia na wnioskodawczynię zobowiązania do zwrotu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego i macierzyńskiego w kwocie odpowiadającej wartości, w jakiej pobrane zasiłki przekraczały zasiłki należne, liczone od niższej podstawy wymiaru.

Zarzuty ubezpieczonej, która podniosła naruszenie przez organ rentowy art. 84 ust 1 i 3 ustawy systemowej oraz art. 84 ust 1 oraz ust 2 pkt 1 ustawy systemowej, były w ocenie Sądu Rejonowego nieuzasadnione.

Wbrew stanowisku wnioskodawczyni, zgodnie z art. 84 ust. 7 i 7a ustawy systemowej, należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń ulegają przedawnieniu po upływie 10 lat, licząc od dnia uprawomocnienia się decyzji ustalającej te należności (...). W przypadku osoby, która nienależnie pobrała świadczenie, decyzji, o której mowa w ust. 7, nie wydaje się później niż w terminie 5 lat od ostatniego dnia okresu, za który pobrano nienależne świadczenie.

Powoływany przez wnioskodawczynię przepis art. 84 ust. 3 ustawy systemowej, który stanowi, że nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych za okres dłuższy niż ostatnie 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, a w pozostałych przypadkach – za okres dłuższy niż ostatnie 3 lata, dotyczy zatem wyłącznie długości okresu, za jaki można naliczyć świadczenia do zwrotu, nie zaś terminu wydania decyzji ustalającej należności do zwrotu.

Sąd Rejonowy nie podzielił również stanowiska, iż zobowiązując wnioskodawczynię do zwrotu świadczenia, organ rentowy naruszył art. 84 ust 1 oraz ust 2 pkt 1 ustawy systemowej z uwagi na brak winy ubezpieczonej.

W świetle zgromadzonego materiału dowodowego Sąd Rejonowy w pełni podzielił stanowisko Sądu Apelacyjnego wyrażone w uzasadnieniu wiążącego wyroku z dnia 1.09.2016 r., iż możliwości i kwalifikacje wnioskodawczyni oraz rodzaj wykonywanej pracy świadczą o tym, że strony umowy, tj. M. M. i B. W. świadomie zawiązywały wynagrodzenie, aby wnioskodawczyni w niedługim czasie, po porodzie, mogła czerpać nieuzasadnione, niezgodne z zasadami współzycia społecznego korzyści z wypłat świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Przemawia za tym okoliczność, że wnioskodawczyni zawierała umowę o pracę będąc już w ciąży i posiadając inne zatrudnienie w pełnym wymiarze czasu pracy, jako specjalista ds. rozliczeń i kontroli finansowej, za wynagrodzeniem 4500 zł miesięcznie na pół etatu, a zatem znacznie przekraczającym przeciętne wynagrodzenie za pracę w spornym okresie. Sąd nie dał wiary stanowisku wnioskodawczyni i uznał za niewątpliwie, że świadomie wprowadziła ona organ rentowy w błąd.

W ocenie Sądu zaskarżona decyzja podlegała jednak zmianie w zakresie, w jakim organ rentowy nakazał wnioskodawczyni zwrot odsetek od pobranych nienależnie zasiłków chorobowego i macierzyńskiego. Stanowisko organu rentowego co do sposobu naliczania odsetek od świadczenia nienależnie pobranego nie znajduje bowiem uzasadnienia na gruncie przepisów prawa i utrwalonych poglądów judykatury.

W wyroku z dnia 3 lutego 2010 r. (sygn. akt I UK 210/09, LEX nr 585713) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że odesłanie do zasad prawa cywilnego w art. 84 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie dotyczy określenia terminu, od którego dłużnik pobierający nienależnie świadczenie z ubezpieczenia społecznego spóźnia się z jego zwrotem. Nie jest to materia zasad prawa cywilnego, lecz prawa ubezpieczeń społecznych. Określenia terminu, od którego należą się

odsetki od świadczeń z ubezpieczenia społecznego, także od świadczeń podlegających zwrotowi, należy poszukiwać w prawie ubezpieczeń społecznych, a nie w prawie cywilnym.

Rozwinięcie powyższego stanowiska Sądu Najwyższego nastąpiło w licznych orzeczeniach sądów apelacyjnych, zajmujących się materią przedmiotowego zagadnienia. I tak w wyroku z dnia 18 października 2013 r. (sygn. akt III AUa 229/13, LEX nr 1391864) Sąd Apelacyjny w Gdańsku wskazał, że żądanie zwrotu nienależnie pobranego świadczenia następuje przez doręczenie dotyczącej tego decyzji (można powiedzieć, że staje się wymagalne w tym momencie, a nie w czasie spełniania świadczeń). Z tą chwilą następuje też wymagalność (w prawnym znaczeniu według prawa cywilnego – art. 359 § 2 k.c.) roszczenia o odsetki, gdyż od tej chwili dłużnik pozostaje w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia głównego (art. 481 § 1 k.c.). Z tą też chwilą rozpoczyna się bieg przedawnienia roszczenia o zapłatę odsetek.

W podobnym tonie wypowiedział się Sąd Apelacyjny w Krakowie w wyroku z dnia 21 marca 2013 r. (sygn. akt III AUa 1311/12), wskazując, że dopiero od dnia następnego po dacie doręczenia ubezpieczonemu decyzji należy liczyć stan opóźnienia w zwrocie organowi nienależnie pobranych świadczeń (...) Tym samym brak było podstaw do obciążania wnioskodawcy odsetkami za okres sprzed wydania decyzji, jak to uczynił organ rentowy w jej treści.

W wyroku z dnia 28 stycznia 2016 r. (sygn. akt III AUa 736/15, LEX nr 2025563) Sąd Apelacyjny w Poznaniu podkreślił, iż Nie można utrzymywać, że świadczenia wypłacone na podstawie pozostającej w obrocie prawnym decyzji administracyjnej jako nienależne podlegały zwrotowi w dacie wypłaty, choćby przesłanki przyznania świadczenia w rzeczywistości nie istniały lub odpadły. Świadczenia w myśl art. 84 u.s.u.s. i art. 138 u.e.r.f.u.s., uważane za nienależne, podlegają zwrotowi dopiero wtedy, gdy organ rentowy wyda stosowną decyzję administracyjną. Zatem organ rentowy powinien naliczać odsetki ustawowe od nienależnie pobranego świadczenia od dnia doręczenia osobie zobowiązanej decyzji obligującej do zwrotu takiego świadczenia, gdyż dopiero od tej daty osoba taka pozostaje w zwłoce ze spełnieniem świadczenia.

Uwzględniając powyższe należy, w ocenie Sądu, uznać za nietrafne stanowisko organu rentowego, zgodnie z którym stosując ogólne zasady prawa cywilnego, zasadnym jest żądanie od odwołującego zwrotu odsetek za okres od dnia następnego po dniu wypłaty świadczenia do dnia wydania decyzji.

Stan faktyczny w sprawie był w zasadzie bezsporny, potwierdzony dodatkowo dowodami z dokumentów niekwestionowanych przez strony i niebudzących żadnych wątpliwości, które zostały sporządzone w przewidzianej formie, a ich autentyczność, nie została skutecznie zakwestionowana przez strony w toku postępowania. Sporna pozostawała ocena świadomości wnioskodawczyni co do zamiaru wprowadzenia organu rentowego w błąd przez zawarcie umowy o pracę ustalającej zawyżone wynagrodzenie za pracę w celu uzyskania w przyszłości wysokich świadczeń z tytułu zasiłków chorobowego i macierzyńskiego.

Mając powyższe na uwadze, Sąd na mocy przepisu art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego w części w ten sposób, że uchylił nałożony na ubezpieczoną obowiązek zwrotu odsetek ustawowych od nienależnie pobranych świadczeń w kwocie 4.577,81 zł (pkt I wyroku), zaś w pozostałym zakresie odwołanie oddalił (pkt II wyroku).

Orzeczenie o kosztach jak w punkcie III sentencji wyroku znajduje podstawę w treści art. 100 zd. pierwsze k.p.c. Za wzajemnym zniesieniem kosztów przemawia fakt, że odwołanie zostało uwzględnione w części, zaś różnica w wysokości kosztów każdej ze stron jest nieznaczną.

W punkcie IV sentencji wyroku nieuiszczonymi kosztami sądowymi w postaci opłaty od pozwu, Sąd na podstawie art. 113 ust. 1 w zw. z art. 36 ustawy z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 623 ze zm.) obciążył Skarb Państwa, gdyż strony postępowania zwolnione były od obowiązku ich poniesienia z mocy art. 94 i art. 96 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Mając powyższe na uwadze, Sąd orzekł jak w sentencji wyroku.